

Budapestre vonatkozó ujságcikk

Oszdtalvazás

92

Szerző: Barta Lajos

Hely

Cím: Ady Endre

Ady Endre

Idő

Forrás: Világ

"1919"

Bp

19.1.28.

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

ADY ENDRE

A költő behunyta szemét, nem mozdul többet, a vére megállt és most nincs többé! Ady Endre meghalt. Az élet, mely benne mosolygott, dübörgött és a nagyszerű fehérszínű, az isteni anyagból isteni tüzeket lövellt, most hideg, hűlt tetem formájában fekszik a halottas házban. Az emberiség lelkének, a mindenség örök leheletének ez az izzó hulláma megfagyott. Elhallgatott a dal! A jós már nem beszél! A magyarság nagy jövőmondója néma... Az idők beteljesedni indulnak és aki az idő beteljesedését hirdette, mikor még vak volt minden szem és süket volt minden lélek, a mulandóságba evez át a beteljesedés küszöbéről...

Szabad-e Dévénynél betöröm új idők, új dalszavak.

Ki nem látja még, hogy az új idők a Dévénynél betörő új dal szárnyain érkeznek! Hogy a világot felforgató nagy változások magyar korszaka, abba a nyitott kapuba lép, melyet a költő az idők horizontján már régóta tört...

Félreismerés! Üldöztetés! Kikacagták! Kikacagták... Az élet mindennapi realitásai szürkére festik a lángész utját, a földre huzak az üstökös ivét, porral hintik be a nagy cselekedetet, homokba döntik a lélek lábáját! De kitagadás, guny, mellőzés, támadás, átok és a mindennapok dacára is ez a költő mindig sugározta magából a küldetést, a nagyságot...

A küldetést, mely az emberiség sorsának ködéből ragadta ki és taszította a sokaságok élére! A nagyságot, mely tulszárnyalja egy nemzet, egy ország határait és a mindenségben ölelkezik az összes népek rendeltetésével.

Hallottatok a magyar ugarról? A termékeny földről, mely nem terem? A kövér mezőről, melyen átok ül? A teljesevéstől terhes néperőről, mely fonyadtan szétomol?... Ki tudta azt, hogy miféle végzet az, mely a dolgok gyökerén rágódik és megöl itt mindent, ami új életre hivatott? Fülébe forró ólmot öntötték, dala mégis győztes volt és magyar és zúgó és vészjósló mondataiban, melyektől kigyuladt a magyar szemhatár: megvilágosodott a nagy magyar átok, a nagy magyar terméketlenség, az életerők megölő penésze, a foghatatlan sors, a minden dolgokat megrontó betegség: a magyar ugar.

A világ kovászából, az örök lávából, az örök forradalomból való volt az ő lelke. Mint ember tesz és vesz itt a földön, de léte vonalában az emberfeletti rajzolja végtelen ivét... Honnan jön az ember? Kezdeté nincs! Hová megy az ember? Vége nincs! De a költő megjelenik és érzed, hogy piszomogó kétlábúja, mindennapiakon rágódó jövevénye a pornak, te is az örökkévalóságból jössz és az örökkévalóságba mégy! Napjaid megtelnek, dolgaid megnőnek, bus és kicsiny emberséged megnagyul a világosságban, melyet rá a költő ragyogása vet...

A magyar lira halott volt. És már megszűnt a hit is, hogy a magyar költő tud ujat

mondani. A szó kimerült, a mondatok elszáradtak, a nyelv nem termett új formákat! Az élet a kis arányok közé csenevészsedett, hiányzott a nagy mérték, nem volt szem, mely a mában az örökkévaló dolgok óriási ivét meglássa! A léleknek nem volt láza, az agynak nem volt viharos és villámzó izgalmak! Unott petyhüdt, fáradt, haldeklő szellemi veszteglés. A holt tenger partján ülnek a lelkek... A tespedésben szétomolva, lomhán, alaktalanul várják a szürke napok végételenjét...

De Ady jött és új alakot öltött minden!

Szétörte a dolgok formáját és nagy lelkének viharos páthoszában a mindennap valóságai felívelődtek a népek sorsának óriási vonalához... Lázából lázat rontott a szivekbe!... Vizióival viziókra gyulasztotta a fonyadt agyvelőket. Forradalom, új élet, új keletkezések, vihar, tűz, látományok, keserűség, bánat, remény, förgeteges élés rohan keresztül az izzapos magyar ereken. Lusta korszak, bennelt cselekvések: semmi közigazdaság, semmi politika! — egy költő teremt új korszakot!...

A nagyság el nem tűntethető, el nem nyomható, el nem torzitható valósága magasodott benne. Ha megszólalt: nem tud nagy nem lenni. Mondataiban egy messiás mozdul. Verseiben a próféta rázza meg fejét. Emberi formában vonaglik át az életen, de arányai-ban mindig liheg és zeng az emberfeletti... A valóság, melyet magában hordoz, dimenziókba nem fogható és ahogy fáradtan a halottas-házban összeomlik, az élettől tisztultan úgy

fekszik ott, mint egy új isten, akit elborít kiszabadult, nagyszerű énje... Hősin és felmagasztosultan fekszik ott! Legbensőbb valója hideg orcájára ül és vonásait abba a távlatba vonja, melyből nagysága ered és ahonnan ezzel a nagysággal elborította ezt a kicsiny, bus és boldogtalan magyar népet...

Eljött hát végre a pusztánkba
Isten szent küldöttje: a Sátán.
Szüzek voltunk a forradalmak
Magas, piros, hős nászi-ágyán.
De bőrünk alól kisüt lobogva
Már vérünk, e hus mindeddig lombá.
Csönd van, mintha nem is rezzenénk,
S rohanunk a forradalomba...

Az örök-égés, a leláncolt ember láncotörése, az örök forradalom emésztődött vérebén. Költő volt, ember és magyar! S a vérnek, az idegeknek, a gondolatnak keserű szenvedéseivel akarta együvé forrasztani a két, egymástól mindig idegenül széteső valóságot: világ, emberiség, örök-égés, nagy beteljesedések! — Kicsiny, megrontott nép, fáradt, megátkóztott, nagyságtól elszokott magyar:

Új lángok, új hittek, új kohók, új szentek,
Vagy vagytok, vagy ismét semmi ködhe mentek.
— — — — —
Vagy lesz új értelmük a magyar igéknak,
Vagy marad régiben a bus, magyar élet...

Lélekben ezerszer ő is és mások is hány-szor meghaltak és „Üdve nem volt a kereszt-nek, Mert semmit se tehettek! Ő semmit se tehettek“ ... Még látta legyilkoltatni az embe-riséget, benne megtizedeltetni a magyarságot! Együtt pusztulni a kettőt: az összességei és a részt, amely részt a lélek pattanásig való feszültetésével akart mindig az egésznek nagy-ságához felmagasztosítani... A lemészárolta-tás átkozott nagyságában látta ez a nagy nem-zetközi lélek a maga nemzetét a tragikumban felmagasodni...

Már hunyó lelkebe, csak bucsuzkodó szellemébe viharzott bele a világforradalom része: az új magyar forradalom. Csak elejét érte meg az Idők teljesezésének... Most ott fekszik a halottas ágyon. Halálának pillanata a világ-arányok nagyságán mérési meg költői jelentőségét. De nagyságát minden gondolat-nál jobban érezteti velünk az a magyar való-ság, hogy

Valaki az Értől indul el

csak mint magányos ember, csak mint ma-gyar és aztán, mint az emberiség és az örökké-valóság nagyszerű része:

Befut a szent, nagy Óceánba...

Ady Endre most már egészen belépett oda, ahol szelleme régóta tartózkodott: a nagy és tiszta halhatatlanságba...

Barta Lajos.